

**Az Országos Munkavédelmi Bizottság Munkáltatói és Munkavállalói Oldalának
közös szakmai álláspontja
a munkára való alkalmasság vizsgálat kötelező elrendeléséről szóló
miniszteri rendeletek tervezetéről**

Általános vélemény

A munkáltatói és a munkavállalói oldal a munkaköri alkalmassági vizsgálatok újraszabályozását súlyos, a munkavédelem és ezen belül a foglalkozás-egészségügyi ellátás működésének alapjait érintőnek tekinti, ezért közös és – hangsúlyozandóan – szakmai alapokon nyugvó álláspontot alakított ki.

Mindkét oldal elutasítja, hogy a szabályozást lehetővé tevő törvény indokolása, illetve a közzétett rendlettervezetek hatásvizsgálati lapja a munkaköri alkalmassági vizsgálatot egyszerűen adminisztrációs kötelezettségnek minősítse. A rendeletek hatályba lépésével nem a vállalkozások adminisztrációs terhei csökkennek, hanem a prevenció egyik fontos eleme csorbul.

Alapvetően hibás az a kormányzati szándék, amely a munkaköri orvosi vizsgálattal érintettek körét szűkíti, ahelyett, hogy a foglalkozás-egészségügyi vizsgálatok színvonalát, minőségét emelné meg. Elvárható lett volna, hogy a múlt századi (kb. 30 évvel ezelőtt készült) foglalkozás-egészségügyi jogszabályokat az aktuális szakmai kihívásokhoz, a tudomány jelenlegi fejlettségéhez igazítsák. Megjegyzendő, hogy a most készülő rendeletek szembe mennek azzal a nemrég napvilágot látott népegészségügyi elképzeléssel, amely az életkorhoz kötött szűrővizsgálatok elvégzését a foglalkozás-egészségügyi orvoshoz telepítené.

Nehézséget okoz továbbá az a tény, hogy az érdemi szakmai egyeztetést az augusztus végén megjelent tervezetek egyszerűen kizárják. Az ágazati minisztériumi rendeletek megalkotására ugyan 8 hónap állt rendelkezésre, ennek ellenére csak a tervezett hatályba lépés előtt másfél héttel bocsátották társadalmi vitára a jogszabálytervezeteket, ráadásul a tervezetek nem is teljeskörűek (2024.08.26-ig társadalmi egyeztetésre az alábbi minisztériumok készítették el és tették közzé ezen tárgyú rendelet tervezeteit: AM, BM, MvM, ÉKM, KIM, NGM).

Az egyes rendeletek 1. számú mellékletei gyakorlatilag egyformák, melyet több szempontból is aggályosnak tartunk. Egyrészt így hiányzik belőlük az ágazatspecifikus megközelítés, másrészt kodifikációs szempontból is kifogásolható, hogy minden miniszter kiad egy ugyanolyan tartalmú rendeletet.

Amennyiben a rendeletek így kerülnek kihirdetésre, úgy ez **komoly jogbizonytalanságot fog okozni** minden vállalkozás számára, különösen az alábbi kérdésekben:

- nem egyértelmű, hogy ezek a tervezetek az előzetes és az időszakos vizsgálatokra egyaránt vonatkoznak-e?
- a rendeletek nem tisztázzák, hogy a más jogszabály által, kötelezően előírt munkaköri alkalmassági vizsgálatot előíró szabályai hogyan viszonyulnak az új rendeleti előírásokhoz? (Lásd a képernyő előtti munkavégzés esetét.)
- az egyes minisztériumok hatáskörébe tartozó területeken foglalkoztatók köre nem egyértelműen meghatározható, és ebből következik, hogy nem azonosítható, vajon melyik munkáltatóra melyik rendelet terjed ki (példának okáért az NGM az “iparügyekért” felelős, tehát akár a teljes iparban lehetne ezt értelmezni, de közben az

élelmiszeripar nem tartozik hozzá. Vagy egy könyvelő bt-re melyik miniszter rendelete terjed ki?)

Szakmai szempontból különösen kifogásolhatónak tartjuk azt, hogy a kötelező alkalmassági vizsgálat köréből teljes egészében kikerültek a sérülékeny csoportba tartozó munkavállalók (várandósok, fiatalok és idősök), tovább nem terjed ki a szabályozás az ergonómiai kockázatokra, a pszichoszociális és a fokozott pszichés megterhelésre.

Mindkét oldal felhívja a jogalkalmazók figyelmét arra, hogy

- a munkavédelemről szóló törvény nem változott a tekintetben, hogy továbbra is a munkáltató felelőssége a munkavállalóit úgy foglalkoztatni, hogy az adott személy, valamint mások egészségét, testi és szellemi épségét ne veszélyeztesse, vagy károsítsa, illetve
- továbbra is él az a törvényi előírás, mely szerint egy munkavállaló csak olyan munkával bízható meg, amelynek ellátására egészségileg alkalmas.

Ez pedig felveti a munkáltatók kártérítési felelősségét, ha nem foglalkozás-egészségügyi szakorvos állapította meg az alkalmasságot, hanem egy szakértelemmel nem rendelkező személy.

Végezetül a munkáltatói és munkavállalói oldal fenntartja korábbi véleményét, amely szerint a munkaköri alkalmassági vizsgálatok rendszerét átíró törvénymódosítások alapján létrejövő szabályozási környezet

- **alaptörvényellenes** [az Alaptörvény XVII. cikk (3) bekezdésébe ütközik] - **sérti az egyenlő bánásmód elvét**, mivel egyes – még nem ismert munkavállalói kört – hátrányos helyzetbe hoz azáltal, hogy nem biztosítja számukra alapjogként az ingyenes foglalkozás-egészségügyi szolgáltatást,
- **ellentétes** az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. **törvénnyel** (53. §), valamint az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvénnyel (17. §),
- **sérti az uniós jogot**, mivel **ellentétes** a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről szóló **89/391/EGK irányelvvel**,
- és a hazánk által ratifikált 161. számú **ILO egyezménybe ütközik** (1988. évi 13. törvényerejű rendelet).

Feltételezzük, hogy a munkabalesetek és a foglalkozási betegségek száma jelentősen meg fog nőni, még akkor is, ha azt a hivatalos munkabaleseti statisztika nem fogja kimutatni. Ez azonban mind népegészségügyi mind nemzetgazdasági szempontból vissza nem fordítható károkat fog okozni.

Összefoglalva, a szabályozási alapelvek tisztázása és a már jelenleg hatályos, illetve a kiadni tervezett jogszabályok összehangolása, valamint azok alapos átdolgozása nélkül a miniszteri rendelet tervezetek nem felelnek meg az egységes munkavédelmi szakmai követelményeknek, továbbá várható következményeik népegészségügyi és nemzetgazdasági szempontból is vitathatóak.

Részletes szakmai vélemény egy (a többi tervezettel jelentős részben megegyező szövegű) miniszteri rendeletről vonatkozóan

A munkaköri alkalmassági vizsgálat kötelező elrendeléséről szóló BM rendelet tervezetről és valamennyi, ebben a témában készült és ezzel azonos meghatározásokat és rendelkezéseket tartalmazó miniszteri rendeletről véleményünk – a teljesség igénye nélkül – az alábbi.

Megállapítható, hogy egy félmegoldás született, mivel az Mvt. 87. §-ának 11., 12., 12/A. és 13. pontjai szerint egyes veszélyek, határérték feletti expozíciók (=kockázatok) kerültek nem teljesskörűen (csak ad-hoc módon) kiemelésre a rendelet-tervezet mellékletében.

Megjegyzendő, hogy az Mvt. fent hivatkozott szakaszai részben hiányosak, részben tévesek, alapvetően is módosításra szorulnának:

- pl. veszélyes lehet a munkavégzésből származó nehéz - közepesen nehéz - könnyű fizikai munkából származó mechanikai megterhelés okozta igénybevétel is, ami nem szerepel a 13. pont alatt;
- pl. a munkakörülmények számos kedvezőtlen hatása is lehet veszélyes, ami nem jelenik meg sem a 11. pont, sem a 13. pont alatt;
- pl. a magasban, az alpinechnikával, a föld alatt, a dekompreszióban - túlnyomásban (keszonmunka, bűvármunka), a beszállással végzett munka;
- pl. a hőmunka definiálása is megjelenhetne a 13. pontban;
- pl. a veszélyforrások között helytelen az aeroszolok és porok besorolása a fizikai kóroki tényezők körébe, mivel azok döntően a kémiai kóroki tényezők körébe tartoznak, egy részük pedig a biológiai kóroki tényezők csoportjába sorolandó.

Az Mvt. szerint felsorolt veszélyforrások között szereplő fiziológiai, idegrendszeri és pszichés igénybevétel, valamint az ergonómiai kóroki tényezők említésre sem kerülnek a rendelet-tervezetben írt veszélyek között, a fizikai munka okozta megterhelés-igénybevétel meg eleve kimaradt, holott amit a törvény taxatív említ, az kötelező érvényű.

A rendelettervezetbe bekerül a 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet 4. melléklete szerinti „Fokozottan baleseti veszélyekkel járó munkakörök, tevékenységek” köre (és itt már szerepel az Mvt. 13. pontjából hiányzó veszélyek egy része).

A jogalkotó ugyanakkor nem vette figyelembe a 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet 5. számú melléklete szerinti „Fokozott pszichés terheléssel járó tevékenységek” körét, valamint a 6. számú melléklet szerinti „Pszichoszociális kóroki tényezőknek kitett munkavállalók” körét (beleértve a pszichoszociális kóroki tényezőket) sem.

A jogszabály tervezetnek az egyik fő hiányossága, hogy az Mvt. 87. § 1/H. pontjában szereplő pszichoszociális kockázatokat (noha kifogásolható, hogy distressz helyett stressz szerepel benne) kiváltó veszélyek (köztük a munkaszervezés, a munkarend) nem is szerepelnek.

A tervezetek azt sem veszi figyelembe, hogy a munkáltatók kockázatértékelési kötelezettsége kiterjed az Mvt. 54. § (1) bekezdés d) pontja szerint az egyhangú, kötött ütemű munkavégzés, munkaidő beosztása, pszichoszociális kockázatok okozta igénybevétel kérdésére (mint veszélyre, potenciális kockázatra) is, illetve a munkáltató egységes és átfogó megelőzési stratégiája, védelmi és megelőző intézkedései kiterjednek az Mvt. 54. § (1) bekezdés g) pontja alapján – többek között – a munkaszervezésre és a szociális kapcsolatokra (mint lehetséges veszélyek forrásaira) is.

A rendelet-tervezet mellékletére vonatkozó észrevételek között előadjuk, hogy kimaradt az expozíciók, kedvezőtlen hatások, egészségkárosító munkakörnyezeti tényezők, túlzott megterhelések közül:

- az 1. pontban az anyagkitermelés, aknaépítés, föld alatti munkák, alagútépítés
- a 2. pontban a zárt térben való korrigált effektív hőmérséklet (24 °C (K) EH) értékét a szabadtéri hőmérséklet és páratartalom és légmozgás is befolyásolja, de ennek az

adott időpontban való mérése, regisztrálása nem lehetséges a jelenlegi előírások mellett, ezért szükséges volna a (K) EH)-et helyettesítő mérőszám műszaki – jogszabályi – meghatározására, azért, hogy a munkavállalókat a tényleges hőterhelésre vonatkozó szabályok szerint foglalkoztathassák;

- betarthatatlan és értelmetlen a meleg munkahelyek vonatkozásában a tisztifőorvosi hőségriadóra való utalás. Egyrészt a dolgozó felvétele a céghez nem feltétlenül hőségriadó idején történik, hanem akár decemberben, illetve a hőségriadónak területi hatálya is szokott lenni, amely értelmezhetetlenné teszi a rendelet ezen részének alkalmazását. Másrészt egy adminisztratív aktus (hőségriadó elrendelése) és a kültéri, napon végzett fizikai munka (pl. aszfaltozás) között nincs semmiféle szakmai kapcsolat, a munkakörben fennálló egészségkárosító kóroki tényező bármilyen adminisztratív folyamattól függetlenül 100%-ig garantálhatóan minden évben fenn fog állni hónapokon keresztül;
- a 3. pontban az alsó beavatkozási határértéket nem meghaladó munkahelyi zajterhelés extraauriculáris (szomatikus, pszichoszomatikus) hatásait is figyelembe kell venni;
- a zajterhelés mértéke adott munkahelyen időben is változó, és a védőeszközöket nem kizárólag a felső beavatkozási határérték elérése esetén javasolt használni a munkavállaló egészségének megóvása céljából, kiemelten, ha eleve halláskárosodott az illető. Ily módon javasolt a rendelet szövegében a zajexpozícióban foglalkoztatott minden munkavállalóra kiterjeszteni egy alkalmas megfogalmazással;
- A 4. pont mind az ionizáló, mind a nem ionizáló sugárexpozíció esetében magyarázatra szorul, mivel az Mvt. 86. § (1) bekezdés a) pontja szerint „*A munkavédelmi hatóság hatósági jogköre nem terjed ki a külön jogszabályban meghatározott sugáregészségügyi, az atomenergia alkalmazásával kapcsolatos sugárvédelmi feladatok, az ionizáló és nem ionizáló sugárzással, valamint az elektromos és mágneses erőkkel kapcsolatos előírások ellenőrzésére.*”;
- az 5. pont alatt pontatlan az expozíció megnevezése és meghatározása is;
- az 1–6. pont alatt expozíciók, a 7–12. pont alatt munkakörök;
- a 7. pont alatt az Mvt. (CLP) szerinti meghatározásokat kell beidézni;
- a 8. pontból miért maradt ki a 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet 1. számú melléklet többi (3.; 5.; 6.; 7.; 8.) pontja. Nincs benne a gyógyszergyártás, ivóvíz előállítás, állattartás meghatározott területei, a gyógynövény, gyógynövény-kivonat, valamint az élelmiszer és gyógyszer fogalomkörébe nem tartozó egyéb – de az emberi szervezetbe kerülő vagy azzal érintkezésben használatos – anyagok, készítmények (kozmetikum, gyógyvíz, ásványvíz, tápszerek stb.) előállításával, kiszerezésével kapcsolatos valamennyi munkakör;
- a 8. pontban zavaró a következő mondat „(ideértve a rákkeltő, mutagén és reprodukciót károsító anyagokat is)”. Helyette az alábbi szöveget javasoljuk: (különösen a rákkeltő, a mutagén és reprodukciót károsító anyagok);
- a 9. pont helyes megnevezése szálló- és rostszerkezetű porok, ami tartalmazza a tüdőfibrózist okozó porokat és rostokat, a keményfaporokat stb. is;
- a 10. pont miért nem a 61/1999. (XII. 1.) EüM rendelet 1. számú melléklete alapján került meghatározásra? Kérdés, hogy miért maradt ki, ha van szakmai indoka, az 1. és a 2. pontja?
- a 11. pont alatt az éjszakai munkavégzés mellett hiányzik a többműszakos (váltakozó) munkarend és a hosszú munkaidő;

- a 13. pontban a kézi tehermozgatás pontatlan, a 10 kg felett helytelen meghatározás, egyebekben javasoljuk legalább a tervezetben meghatározott „súlynormát”, vagy a végzett tevékenység munkaidő bizonyos hányadában meghatározását;

A mellékletből hiányzik továbbá

- az expozíciók között a túlnyomáson végzett (keszon) munka és a beszállással végzett munka;
- a hőmunka végzése, mivel a melléklet 2. pontja a munkahelyi melegre vagy hidegre vonatkozik és nem a munkavállaló hőérzetére;
- a kockázatok közül az elektromágneses tereknek való kitettség, amely komoly egészségügyi kockázatot hordoz magában kiemelten a pacemakerrel élők és egyéb bionikai elektromos berendezések viselői számára;
- a védett csoportokra való utalás, amely kiemelten fontos lenne, hiszen nem kizárólag olyan kockázatok vannak felsorolva a védett csoportok esetében, amelyek jelen rendeletben is szerepelnek, hanem annál bővebb. Ha viszont ezen rendelet alapján őket nem küldik alkalmassági vizsgálatra, nem lesz lehetőség arra, hogy az alkalmassági rendelet (33/1998 NM) mellékletében meghatározottak szerint legyen meghatározva az alkalmasság;
- pszichoszociális kockázatok.

Budapest, 2024. augusztus 28.



Mandrik István
munkáltatói oldal ügyvivője



Dr. Dudás Katalin
munkavállalói oldal ügyvivője